

MODEL ROZWINIĘCIA TEMATU

Temat: Dokonaj analizy i interpretacji wiersza Zbigniewa Herberta *Pan Cogito o postawie wyprostowanej*. Zwróć uwagę na sposób przedstawienia zachowań ludzi w sytuacji zagrożenia.

1. ROZWINIĘCIE TEMATU

1. Rozpoznanie tematu i sytuacji lirycznej

np.:

- podmiot liryczny wyraża sąd na temat współczesności,
- współczesność ukazana poprzez odwołanie się do starożytności,
- wiersz o postawie i moralnych dylematach człowieka myślącego, znajdującego się w sytuacji zniewolenia,
- przygnębiający obraz Utyki zniewolonej przez „epidemię” instynktu samozachowawczego, uległości i egoizmu.

2. Określenie podmiotu lirycznego

np.:

- relacjonuje sytuację w Utyce,
- stawia się w roli obiektywnego obserwatora, zachowuje ironiczny dystans,
- stosuje formę opisu, suchej relacji.

3. Bohater

np.:

- etymologia nazwiska,
- człowiek myślący, krytycznie nastawiony do rzeczywistości,
- zwolennik tradycyjnych wartości,
- rzecznik absolutyzmu moralnego (*kryształowych pojęć*), ale i człowiek świadomy słabości ludzkiej natury,
- posiada świadomość własnych ograniczeń,
- chce wybrać trudniejszą drogę i przeciwstawić się złu,
- nie identyfikuje się z postawą zbiorowości,
- pogardza bezideowością, konformizmem i obłudą.

4. Postawa obywateli Utyki

np.:

- „epidemia” przetrwania za wszelką cenę - tchórzostwo, bezruch, bierność, chęć podporządkowania się nowej władzy,
- zniewolenie, powszechność postaw konformistycznych,
- hierarchia wartości ludzi zniewolonych: pieniądze, mierność, tandeta, użycie,
- zdewaluowanie się wartości wolności,
- ucieczka od odpowiedzialności za losy kraju,
- obłuda,
- bezideowość (*handel i kopulacja*), ograniczenie egzystencji do zaspokojenia podstawowych potrzeb (bezmyślna wegetacja).

5. Istota konfliktu moralnego

np.:

- Cezar i Katon jako znaki konfrontacji despotyzmu i dążenia jednostki do wolności,
- kontrast między wolą działania a biernym oczekiwaniem na dalszy bieg wypadków.

6. Sytuacja wyboru

np.:

- tragizm współczesnego Katona,

- godność (*postawa wyprostowana*) ważniejsza od posłuszeństwa i ocalenia życia w świecie zniewolenia i tchórzostwa.

7. Ukształtowanie wypowiedzi

np.

- monolog podmiotu lirycznego,
- kompozycja dwudzielna (kontrast między postawą obywateli współczesnej Utyki a postawą bohatera lirycznego),
- funkcja trybu przypuszczającego (*Pan Cogito chciałby..., chciałby do końca...*) – wskazuje, że bohater nie ma odwagi przeciwstawić się złu z determinacją równą Katonowi,
- funkcja słowa „epidemia” (powszechność postawy konformistycznej),
- styl opisu – suchy, ascetyczny, zabarwiony ironią.

8. Stosowanie terminologii teoretycznoliterackiej:

np.

- liryka,
- podmiot liryczny,
- budowa stroficzna,
- środki stylistyczne.

9. Wykorzystanie kontekstów:

- historycznego (Katon, Cezar),
- filozoficznego (racjonalizm, stoicyzm),
- biblijnego (*świątynie wolności zamieniono na pchli targ*),
- literackiego – inne utwory Z. Herberta.
- literackiego - innych poetów przywołujących motywy antyczne np. K. Kawafisa.
- literackiego – utwory ukazujące różne postawy człowieka w sytuacji zniewolenia, np. *Inny świat* G. Herlinga Grudzińskiego, *Opowiadania* T. Borowskiego itd.

12. Wnioski:

pełny wniosek – np., poprzez opis sytuacji, jaka mogła mieć miejsce w starożytności, podmiot liryczny odnosi się do współczesności. Wyraża przekonanie, że w świecie nieostrych granic między dobrem i złem coraz trudniej zamianifestować niezgodę na zło. Współczesny Pan Cogito nie może zostać heroicznym obrońcą prawdy. Bierność i obojętność wobec zła poniżają człowieka i odbierają mu człowieczeństwo. Większość ludzi biernie poddaje się nadchodzącemu złu, usiłuje przystosować się do nowej rzeczywistości, podczas gdy jedyną znaczącą dla człowieka wartością powinna być godność.

częściowy wniosek

próba podsumowania